

den verkställande direktör eller disponent, som utfärdat fullmagten, jemväl dertill egt befogenhet.

På grund af hvad nu anförts, hemställer jag,

att 3 mom. i § 81 uti lagen om aktiebolag måtte gifvas sådan ändrad lydelse, att ofvan anmärkta tvetydighet undanrödjes.

Om remiss af denna motion till lagutskottet får jag vördsamt anhålla.

Stockholm den 21 januari 1898.

W. von Hallwyl.

N:o 5.

Af herr **Pettersson, Carl**, om löneförhöjning för lågt aflönade komministrar, kapellpredikanter samt pastorats- eller sockenadjunkter.

Genom broschyrer, som spridts bland allmänheten, och motioner, som väckts vid Riksdagen, torde vara noggsamt bekant, i hvilket beklagligt tillstånd en stor del af svenska kyrkans presterskap befinner sig i ekonomiskt hänseende. Det fins visserligen några »feta gäll», som gifva sina innehafvare en riklig inkomst, och det fins äfven många både kyrkoherde- och komministersbeställningar, som äro anständigt aflönade. Men å andra sidan förekomma platser, hvilkas innehafvare ej kunna påräkna så stor lön som en folkskolelärare i en stad åtnjuter eller en

intelligent kroppsarbetare kan bereda sig. Jag talar nu ej om adjunkter och vice pastorer; ty dessa nybörjare i embetet torde ej hafva så stor anledning att klaga öfver sin lott i ekonomiskt afseende, om de jemföra sig med kamrater, som inträdt i statens tjenst. Vida svårare blifva prestens omständigheter, när han sökt och erhållit en ordinarie befattning såsom komminister eller sockenadjunkt; och med de få tjänstår, han eger, måste han i början af sin bana åtnöja sig med en af de klenast aflönade lägenheter. Men sådana kunna konjunkturerna vara, att han får sitta på den platsen hela sitt lif. Under tiden har han inträdt i äktenskap och må hända fått en talrik familj att försörja. Till omsörgerna om denna sälla sig andra bekymmer, såsom för boställets skötsel, bostadens underhåll och i första rummet ränta och amortering af den skuld, han åsamkat sig under sina studieår. Om dessa vid universitetet i medeltal utgöra $6\frac{1}{2}$ år för den blifvande presten, torde den skuldsumma, en ung man vid inträde i prestembetet har åsamkat sig, uppgå till omkring 5,000 kronor. Deraf lär han kunna föga, om ens något, betala under sin adjunktstid; men ännu sämre varder hans ekonomiska ställning, när han »fått befordran» till en komministratur, der han åtminstone måste anskaffa nödigt bohag, men i många fall äfven inventarier till boställets skötsel och så underhålla en allt talrikare familj. Den ekonomiska ställningen för en sådan kyrkans tjenare visar sig af siffror, som jag lånat från förhållandena i Vexjö stift. Medel-lönen för de 99 komministersbefattningarna här utgör 1,444 kronor, deri inberäknad afkastningen af bostället; om denna är i medeltal uppskattad till 144 kronor, har hvar och en af nämnda kyrkans tjenare i kontant årlig inkomst 1,300 kronor, *så vida icke spanmålsprisen sjunkit, sedan lönerogleringarna stadfästats*. Med dessa 1,300 kronor skall denna embetsman underhålla familj, amortera skulder och reparera sin bostad. Han *skulle* också skaffa sig litteratur och förkofra sina kunskaper, men hvar eger han medel dertill? Man begär saunerligen för mycket af menniskonaturen, om man fordrar, att presten med nit och glädje skall år ut och år in göra sin embetsgerning under så tunga och besvärliga förhållanden.

I den omfattande motion (n:o 3 i Första Kammaren), som numera affidne f. d. landshöfdingen Treffenberg väckte vid sistlidne riksdag, och hvilken jag anhåller få återföra i minnet, lemnades högst bedröfliga, ja, rent af upprörande uppgifter om den ekonomiska ställningen hos en del af svenska presterskapet. Denna motionärs syftemål gick ut på en

allmän och grundlig omreglering af presterskapets löner, hvilken äfven torde vara att motse, om också icke i hela den vidd, som nämnde motionär åsyftade, sedan regeringen öfverlemnade Riksdagens skrifvelse i ämnet till en komité, som skall vidtaga förberedande åtgärder härtill. Men det dröjer nog många år, innan detta ärende blir slutbehandladt, och under tiden befinner sig den del af svenska presterskapet, som bäst behöfver hjälp, i samma eländiga belägenhet som hittills. Det är på denna behjertansvärda sak, jag anhåller få fästa Riksdagens uppmärksamhet, och jag är förvissad, att mina ord ej skola ljuda förgäfvés, då saken, nu allmänt känd, talar för sig själf, och vid behandlingen af de vid förra riksdagen i detta ämne väckta motioner uttrycktes deltagande från flera håll för den betryckta ställning, hvori flertalet af komministrar och deras vederlikar befinner sig.

Jag beder då till en början få hänvisa till den tablå öfver komministrarernas aflöningsförmåner, hvilken såsom bilaga åtföljde landshöfding Treffenbergs förenämnda motion och »i hvilken» — jag citerar här denne motionärs ord, sid. 6 — »såsom af rubriken till densamma inhämtas, lönerna upptagas, sådana de voro år 1886, enligt uppgifterna till statistiska centralbyråns lönestatistik, men med bostälernas afkastning beräknad till 3 procent af taxeringsvärdet, och med afdrag af 150 kronor för byggnads- och underhållsskyldigheten vid bostället, der sådan åligger komministern. Af denna tablå framgår nemligen, att af landets alla 874 komministrar 72 kunna antagas hafva en inkomst under 1,000 kronor, 465 under 1,500 kronor, 713 under 2,000 kronor och endast 161 komministrar en inkomst af 2,000 kronor och derutöfver intill 6,400 kronor, hvilket utgör det högsta inkomstbeloppet och innehafves af en enda komminister i en stad.»

Vidare anhåller jag att få hänvisa till Kongl. Maj:ts nådiga reglemente för presterskapets enke- och pupillkassa. Här förekommer en tabell öfver presterliga beställningar, af hvilka presterskapets enke- och pupillkassa eger uppbära behållen inkomst samt dermed förenade löner. På grund af denna tabell har jag beräknat, huru stor lönefyllnad skulle erfordras, för att lönen för hvarje komminister, pastorats- eller sockenadjunkt och kapell- eller brukspredikant skulle uppgå till 1,600 kronor. Enligt denna beräkning skulle kräfvás ett lönetillskott för

Erkestiftet af	14,815 kronor
Linköpings stift	22,140 »
Skara »	12,935 »

Strengnäs stift	6,325	kronor
Vesterås »	3,415	»
Vexjö »	19,990	»
Lunds »	1,130	»
Göteborgs »	3,270	»
Kalmar »	2,340	»
Karlstads »	3,085	»
Hernösands »	6,960	»
Visby »	1,240	»

eller in alles 97,645 kronor.

Härvid märkes:

att i ofvannämnda tabell öfver presterliga beställningar ingår boställets afkastning till ett visst belopp äfvensom lön af personer, hvarå dock icke obetydliga afkortningar årligen förekomma;

att alla eller nära nog alla prestmän, som behöfva denna lönefyllnad, hafva skyldighet att underhålla sina bostadslägenheter;

att jag i min beräkning tagit hänsyn till denna skyldighet och uppskattat den till det låga beloppet af 100 kronor pr år;

att således, om icke denna skyldighet varit vederbörande pålagd, 1,500 kronor varit den minimilön, jag önskat för presterna i fråga*);

att ofvan nämnda tabell öfver presterliga beställningar innehåller de beräknade lönerna, icke de faktiska; å somliga orter torde de öfverstiga beräkningen, å andra, och i synnerhet i de spanmålsproducerande provinserna, der ingen industri tillkommit, är fara värdt, att de understiga densamma; därför har jag också vid min beräkning måst taga hänsyn härtill och öka det behöfliga anslaget utöfver ofvanstående belopp.

Men om hvarje tänkande medgifver, att en prestman med familj, skulder och byggnadsskyldighet icke kan utan de svåraste försakelser lefva på en årlig lön af 1,300 kronor, ja, ännu mindre, så komma vi till de frågorna: Huru skall en förbättring ske? Har staten någon skyldighet i detta fall? Eller åligger icke denna pligt de särskilda kyrkoförsamlingarne? Men jag förmodar, att församlingarne hafva till sitt

*) Härvid framställer sig sjelfmant en jämförelse: vikarierande adjunkter vid läroverken åtnjuta en lön af 1,500 kronor och, om de genomgått profår, 1,800 kronor. Detta kunna de få, om de absolverat blott filosofie kandidatexamen — en lärokurs, som kan genomås på halfva den studietid, hvilken kräfvcs för utbildningen till prest.

presterskaps aflöning gifvit hvad de förmått. När myndigheterna sågo, att denna lön icke motsvarade fordringarna i § 1 af kongl. förordningen den 11 juli 1862, borde de hafva föreslagit indragning af en så klen aflönad beställning. Men jag antager jemväl, att när nu gällande löne-regleringar stadfästades, hade de flesta löntagare en *för den tidens förhållanden* någorlunda skälig inkomst. Sedan dess har mycket förändrats. Studietiden för den blifvande presten har blifvit i betänkelig grad förlängd genom ändring i skolordningen och deraf beroende införandet af teologico-filosofie kandidatexamen äfvensom genom professorernas i teologiska fakulteten oupphörligt och orimligt ökade fordringar på de studerande. I följd af spanmålsprisens fall hafva presternas löner minskats. I följd af arbetslönernas höjning är presten urståndsatt att bruka sitt boställe med någon fördel, stundom medför dess brukande ren förlust. Lagen af den 26 oktober 1883 angående tillsättning af presterliga tjenster har utöfvat en menlig inverkan på åtskilliga prestmäns befordran, i det att dels konsistoriella församlingar flitigt begagnat sig af rättigheten att kalla fjerde profpredikant, dels åtskilliga domkapitel vid uppsättande af förslag ansett teologisk lärdom såsom ett slags inkommensurabel storhet, hvilka begge omständigheter förorsakat, att mindre begåfvade och mindre bemärkte prestmän fått stanna vid sina små lägenheter hela sitt lif och öfva sig i både sjelf- och verldsförsakelse. Läger man tillsammans allt detta, så kan jag åtminstone icke finna annat, än att staten har en viss skyldighet att träda emellan och räcka en hjälpande hand åt dem, som nu äro i fråga.

Nog vore det mera lämpligt — jag medgifver det — att i en kyrkligt-ekonomisk angelägenhet som denna kunna anlita en kyrklig fond. Och det finnes verkligen en sådan, nemligen presterskapets löne regleringsfond. Ur denna utdelar Kongl. Maj:t årligen vissa anslag åt den mest nödstälda delen af presterskapet. Men hvad är detta annat än ett slag af nådegåfvor. En statens eller kyrkans embetsman bör dock hafva så pass stor *bestämd* inkomst, att han deraf kan påräkna nödtorftigt uppehälle åt sig och de sina. Denna inkomst torde få anses vara i minsta laget, om den fixeras till 1,600 kronor; och jag är viss om, att löne regleringsfondens tillgångar ändå komma att anlitas, emedan väl ingen vågar påstå, att all nöd är aflägsnad med en sådan aflöning, som för öfrigt behöfver förhöjas med anledning af särskilda omständigheter, t. ex. att befattningen är svårskött, att en komminister i en annexförsamling fått sig pastorala göromål ålagda, att odlingar och förbätt-

ringar verkstälts å bostället m. m. För öfrigt skadar det väl intet, om nämnda fond konsolideras, i fall det är allvar med talet om presterskapets pensionering, ty härifrån skall komma ett godt bidrag för detta ändamål.

Med anledning af hvad jag nu andragit, hemställer jag vördsamt:

a) att Riksdagen för sin del beslutar, att ingen lön för komministrar, kapellpredikanter, pastorats- eller sockenadjunkter inom svenska kyrkan må hädanefter, boställsaffkastningen inberäknad, understiga 1,600 kr.;

b) att Riksdagen för nästa och derpå följande år, intill dess nya prestlöneregleringar blifvit fastställda, ställer till Kongl. Maj:ts disposition ett årligt anslag af 120,000 kronor att användas till höjande af de i föregående moment omförmälda prestmäns löner till ofvan nämnda belopp.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 21 januari 1898.

C. Fr. Pettersson.